

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Բ Ը Ա Բ Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

7.8.9. Ա Պ Բ Ի Լ

Ա Մ Ե Բ Ի Գ Ա Յ Ի

Պ Ի ա ճ Կ ա լ Կ ա ճ ա ն ճ Ե ր :

Պ Ե թ Ե . 16 Փ Ե ր Ե ր Ե Ի :

Ամերիգայու միացեալ նահանգներուն իրէկտիւր Վաշինգթոն քաղաքին, որուն հրամայող նաւապետը էր Պաֆին, պրիւս, և քիւսմ ձգեց սա քաղաքին նաւու հանգստին մէջը : Աս նաւուն մէջ եղած հաւաքած տեղակալին պատմածին կէտքէ, ըբին մէկ յաղթութիւնը դեկտեմբերի 29ին, 13 երորդ լայնութեն, ու 38 երորդ երկայնութեն ատինանին մէջ, 10 միոն հեռու Պրոսիւլան : Հոս հանգիստեցաւ մէկ քիւսմիւն Ֆուէկամբը՝ որուն անունը էր Ճիւսմ, և ունէր 49 թոփ, ու 400 ալ զինուոր, և լսկան զարնդիւ, մէկ տահաթ ու 35 միոն պատերազմ ընկէն ետեւ, բոնը մեցաւ ինկիլիդին նաւը : Բայց այնպէս շարժուող եղած էր՝ որ հիւսիսէն բանի.

մը շէրիգար, անոր համար ասածուաւ Յ 1 քիւսմ կրթակ տըվին ու երէցին, թէպէտ և ունէր մէջը պղնձ մէկ մեծ նաւիւր տակ ան ջրեւել : ու 2 ուրիշ պղտիկ նաւերու ալ, որոնք կըլնիլենկոյ Պոմպային մէջ, նմա նաւէս ուրիշ աղնիւ բանէր, ու նաւուի կապալանի :

Աս նաւս յնիւրէր Հիւսիսի ծովային Տեղակալ Ճէնէոտլին համար, որնոր անուա ներէր քաղաքապետ Պոմպային, ու կեր թարկար իրէն տեղը, օֆիսիւրայէրով իրէն սահմանին, ու ուրիշ շատ ծովային օֆիսիւրայէրով, արեւելեան հիտոսանու ծովուն համար սրուցած :

Իսկ տեղիգացող նաւնալ թէպէտ և խիստ մեծ նաւանէր, յաւից, որուն կայմը ջրադրովեցան, տապաստները պատըռակցան, ու շունները բոլոր կըրքրտեցան բայց դեռ կըրնար պատերազմ ընել :

Ամերիգայուց կողմանէ 9 հողի մեռան ու 25 ալ միջուորովեցան : Իսկ ինկիլիզին կողմանէ 60 մարդ մեռան, ու 101 հողի ալ մե.

վերադրվեցան. աս վերադրածներուն մէջ
նէ Լամպէոթ երեւելի օֆֆիլիայը, ու մա-
հացու է վերջը: (Օրագր. Այսպէս:)

ԻՆ Կ Ի Լ Դ Ե Ռ Ռ Ա.

Լեւորա • 22 Մարտի:

Վրեւիճ ցաւով սրտի, որ հիւսիսային եր-
կու տէրութեց մէջը չիկայ ան միաբանու-
թիւր և ընդհանուր գործողութիւր, ինչպէս
որ մենք կըստասէինք: Մէկ աղնուական
մարդմը նոր հասաւ հաստեղս, և իմացուց
մեզի թէ Քօբէնհայկին տէրութիւր չուզեր-
կոր միաբանել իրեն զինուորական զօրու-
թիւր Շվեալին հետ՝ խրկելու Պալլիի ծո-
վուն հարաւային կողմերը • և ան չըմիաբա-
նելնուն համար պիտի հետեւի չուտով մէկ
կոտորածմը երկու տէրութեց մէջ: Ինչպիս
որ կըկարծըվին Շվեալին Տէրութիւր հա-
մարձակի տիրելու Կորվէճիային, և թէ
պաշարվի Ջէլանտա քաղաքը: (Մօնիթօն:)

23 ին:

Երեկ առիւթ նամակները Հելսինկիյանտին,
որոնք գրված էին աս ամսուս 19 ին, և
Ամպուռիկին, որոնք գրված էին 15 ին • ա-
տոնցմէ ստուգեցինք՝ թէ եբբոր գրութեցան
աս թուղթերընէ, գեռ Մոսկովները չէին
մտած Ամպուռիկ, թէպէտ և Քրանսըղին
մաքսադէսները, և զինուորական իշխանու-
թիւր ելած էր 13 ին: Ամպուռիկին և Լու-
պէքքային ամմէն վաճառականները նորո-
գեցին իրենց միաբանական թղթակցութիւ-
նէրը Ինկիլդէսուա եղած իրենց բարեկամ
ներուն հետ • և ոմանք աս վաճառականնէ-
րէն կիմացընեն մեզի՝ թէ 1813 ին վաճա-
ռականութիւր, առանց տարակուսի պիտոր
անցընէ 1806 ին եղած վաճառականութիւր,
որ ատեն մէկ աւուր մէջ հասաւ Հելսինկի-
յանա՝ մինչև 56 նաւ, Էմսէն, Էլպպէն, և
ուրիշ մօտ տեղերէն:

Մեր թղթերը կիմացընեն, թէ Տանձքա
գեռ Քրանսըղները կըկենան, բայց ետեւէն
առաւ իւրարեն՝ թէ ամմէնքը որ աւուր վթ
կըստասեն որ անձնատուր ըլլան թշնամեաց:

Մէկ օրագրութիւմը կըհաստատէ, թէ
Աղէքսանդր Մոսկովի կայսրը ընծայեց հի-
մակվան Սպանիայու մէջ եղած Ինկիլիզի

կառավարութիւր 40 հազար զօրք գործածե-
լու զանոնք ցամաքակղզիին մէջ, ինչպէս որ
ինքը կուզէնէ:

Կըսվի թէ Ինկիլիզի թագաւորին տղան,
որ է հիմակվան կառավարը՝ միտքը դըրած
է, որ երբոր ըսէ թէ Մոսկովին կայսրը
մըտերէ Պէռլին Պառլէմէն մայրաքաղաքը,
իւրեկէ անոր մէկ պատուոյ նշանմը որնոր
կըկոչվի, Ճիւրիւնէնէն: (Մօնիթօն:)

26 ին:

Ինկիլիզին օրագրութիւններուն մէջը կըգրէ
թէ մէկ հրամանմը ելաւ արեւելեան Բրուս-
սիային մէջ փետրվարի 3 ին, որնոր կըստի-
պէր զփողովուրդը իրեն բոլոր տէրութեւր
մէջ պահելու ան պատուիրանքները, որ-
նոր կըհրատարակէ Բրիտիշէ Բուլթուտով
Մոսկովին Ճէնէրալը • և աս է թուղթին
օրինակը:

« Որովհետեւ մտաւ Մոսկովին զօրքը
Պառլէմէն տէրութեւր և Վարսաւիայի տուգայ-
ու թիւր մէջ, հարկաւոր է՝ որ մէկ քանի կա-
նոններ որոշվի Մոսկովին ոսկիէ, արծաթէ,
պղնձէ ստակներուն արժողէքին համար
հիմակվան հիմայ՝ հրամանաւ Մոսկովի Կայ-
սեր • և աս հետեւեալ կանոնները պահվին,
մինչև որ նորէն մէկ կարգադրութիւմը չը-
նէնէ ինքնակալ կայսրը:

1. Մոսկովի ոսկիէ, արծաթէ, ու ալը-
ղինձէ ստակները ունենան ան արժողէքը՝
ինչպէս որ օրինաւորապէս որոշած են Բէգ-
ուպուռուկին ստաւֆները, ուրտեղոր կը
տիրէ Մոսկովին զօրքը • և առանց մէկ լե-
զիմութեւր առնըվի չէ թէ միայն հասարա-
կաց գանձը, այլ և մասնաւորաց մէջնաւ
գործածվի:

2. Կառավարները ան քաղաքներուն, գաւ-
ւառներուն՝ ուրտեղ որ կըտիրէ Մոսկովին
զօրքը, որոնք առանց ուշանալու գիտերը
առաջին հարկաւոր ապրուստեղէն բանե-
րու, զոր օրինակ հային, միսին, գարիէ հա-
նած ռախիին • և ասոնց գիտերը կըտրըվին
Մոսկովին ու ան քաղաքնէ եղած ըստըկին
վայ:

3. Կըհրամայվի նոյն քաղաքաց կառա-
վարներուն որ մէկ ցանկմը հանեն, որով
իմացվի թէ ինչպէս կըբաղդատի Մոսկով-
ներուն ստակները՝ իւրաքանչիւր ան քա-
ղաքաց ըստակներուն հետ, Բէգուպուռու-
կին

կին սառնաֆնեւուն ճիշտ սահմանած ինպէս :

4. Իմացընեն աս կառավարները թէ հաւսարակաց դիւրութեւն համար կըրնայ գործածվիլ միայն ան թղթէ ստակները՝ որոնք կարժեն 25, 15, ու 5 ռուպլի, և ասալ անոր համար, վասն զի իրենց զանազան դոյներէն դիւրաւ կ'իմացվի, 25 ռուպլի նոցր է ճերմակ, 10 ռուպլինոցր է կարմիր, 5 ռուպլինոցր է կապուտ :

5. Ով որ աս թուղթիս նման թուղթ հանէ, և կամ այլալէ ասոնց արժողցէք, պատժվի ըսպաններով խալապահանմը պէս՝ իւրաքանչիւր քաղքի օրինացը կտօրէ :

Հասարակեալ Ճէնէաւ ֆելաւմառէշիալ
Բրինձիբէ Գուծուսով :

(Մտնիւոն) :

Ն Ե Մ Յ Ե Ս Տ Ա Ն .

Վէննա . 17 Մարտի :

Ըս քաղքիս դուրսի կողմէն կանցնիկոր շատ դուռներ ձիաւոր զօրաց, ու կերթանկոր դէպ 'ի Պօէմիա . աս զօրքերուն թիւը կը հասնի մինչև 80 հազար հոգի : Բուր զօրքը ինչպէս որ կըսվին իրեք գունդ պիտոր բաժնրվի . որոնց հրամայօղը պիտոր ըսայ Բրինձիբէ Եվառգէմպէռիկ՝ իրեք ուրիշ տեղակալ Ճէնէաւնիւրով :

(Գաղէն . Բրանն) :

Ս Պ Ա Ն Ի Ա .

Մոսկով . 17 Փետրւարի :

Պետրովարի 16 ին առաւօտեան դէմ սուհաթը 8 ին, Քանթարէոս ապստամբներուն դիւսաւորը ծածուկ պահվաթիլ կուղէր աս քաղքիս չընտանկը 300 ձիաւորով ու 60 հետեակով, որպէս զի գողնայ մեր ունարներուն խուժը . մէկէն երբոր աս բանս իմացվեցաւ, 15 հոգի չափ խըրկըվեցաւ ասոնց վրայ . աս գողերուն գունդը 2 սահաթ պատերազմ ընէլէն ետեւ, փախան մեծ դժկամակութիւն ու ամօթով, մէյմը թէ ձեւք յիւրըցան ձգել իրենց ուղածը, մէյմընալ որ 15 հոգւոյ դէմ չի կըրցան դնէլ :

(Օրագր . Կայսեր) :

Լէւիպա . 18 Փետրւարի :

Մէկ զինուորմը՝ որնոր փախած էր մէկ ըսպանիօցի ապստամբներուն դուռէն, կ'իմացընէ մէկ թէ աս դուռէն շատ մարդ կը փախիկոր, և թէ 6 օրվան մէջ փախան 100 հոգի չափ, և թէ քաղաքացիները շատ հոգնած են պատերազմ ընէլէն, և շատը կուղեն որ Ֆրանսիացիները ըմբնցուեն աս պատերազմը . և թէ ամմէն զինուորները տժգոհ են, վն զի չեն վըճարեր իրենց ըստակը կանոնին կէօրէ : (Օրագր . Կայսեր) :

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փարէզ . 21 Մարտի .

Մեծամեծ շէքեր ու աշխատանքներ 'ի գործ կը գրվինկոր հրամանաւ տերութեան Բէօրֆէլին մէջ, ամրացուելու համար աս կըլին մէկ թշնամի ինը դէմ, որնոր իրենց հանգստութեւն ու յաջողութեւն վըսայ կընախանձի, և աս պատճառաւ շատ երեւելի բաներ դուրս կը յայտնըվինկոր, որոնք ասոնցք ստորագրերէր բանաստեղծներուն հայրը, ու աւանդերէր յիշատակարանները պատմութեց :

Երբոր աս կըլցին մէկ կողմը կը փորէին նէ՝ որ էր մէջ տեղը մէկ հին նաւահանգըստիմը և ծովուն՝ սթյն Բանթալէօնին բլրին տակը, ամմէնքը կը կարծէին թէ մէկ հին քաղաքմը կըլլաիկոր . հոս տեսնըվեցաւ տաճարը հին Բալէօքօլին (որ կը թարգմանի հին քաղաք) հիմայ եկեղեցի գարձած . ինչպէս որ կ'իմացվի ալ իրեն մակագրութեաներէն, որոնք գրված են հին սիւներուն վրէ եղած դուռներուն կամարներուն վրէ մինչև հիմայ մէկ տեղեկութիւն չուէին աս քաղքիս տարածութեւն, և մէջի եղած բաներուն, ու անունը վըսայ :

Տեսնըվեցաւ Աբրամային ծայրը, ծովուն մօտ, հեռու Բալէօքօլին տեղէն մէկ կըստըմը հին շինուածք շուրի ճամբաներու, ու շատ շինուածքի՝ աւերակներ, հին սիւներու կտորներ, գրված բաներ . աս բաներէս կըմակարկըվի թէ աս Բալէօքօլին կըտարածվէր մինչև ան կողմերը . և կուտան մեղի ծանօթութիւն ան բաներուն վըսայ՝ ինչպէս որ աւանդերէն հիները . և հիմայ ապահովութեմը կը ընանք ըսել թէ

աս

աս է ան քաղաքը, որուն ետեւէ ինկերենը գըտնալու :

Իրեք զանազան տեղ աս հին քաղաքին շրջանակները գըտնալեցաւ մէկ ջուրի ճաւճ բուսմը մնացորդ, ցած տեղերը մեռմէնէ, հատուտաւ կամարներու վրայ . և շատ խաւրիսիներաւ այսպիսի կամարներու՝ կըտեւ նըվի ասոնցմէ զատ, գրեթէ երկրին հետ ուղղահայեաց : Աս տեղէս քիչմը հեռու, յայտնալեցաւ մէկ ուրիշ ջուրի ճամբայմը թուղայով հիւսած . չորս կողմը գըտնը վեցաւ շատ մեծ մեծ շինուածքի քարեր, բայց այնպէս խառնափնդոր էր՝ որ մէկ կարգմը չէր տեսնուէր ասոնց մէջ . գըտնը վեցաւ շատ թուղաներաւ, ու ուրիշ հողէ շինած նիւթեր՝ շինուածքի համար : Փորելով դէպ ՚ի հարաւային արեւելեան կողմը, գըտնը վեցաւ մէկ տեսակմը կարծր հողէ շինած ճամբայմը . որուն երկայնու թիւը ինքնը տեղ կըտարածվէր :

Բոլոր աս յայտնըված բաները կիմացը նեն՝ թէ հինքուն մեզի աւանդած աս քաղաքի մէջ իրաւ էն : Կատմամբ ջուրերուն կըպատմէ մեզի Հոմերոս՝ թէ հոն տեղը կային 2 արքեր, ասոնց մէկը կոռոքանէր՝ սուլամիշ կընէր Ալկինեան (1) պարտեղները, մէկալը պըտրտելով իրեն շինուած ճամբաներէն կերթար մինչև Տէրութեան պալատին տակը, և հոնտեղէն դուրս կելլար ու կըթափվէր մէկ լոյն աւաղանիմը մէջ քաղաքայիններուն գործածութեան համար :

Աղի հանգերուն մօտ աս հին քաղաքի շրջանակները՝ գըտնը վեցաւ զանազան գերեզմաններ, և անոնք միայն մնացերէին ամբողջ՝ որոնք որ շինուած էին մեծ ու քաւակունի թուղաներով : Աւաղաններուն

(1) Ալկինոս էր Կալսիթոսի որդին, որ կըթափաւորէր Քորֆու կղզին մէջը . աս ունէր փառաւոր պարտեղներ իրեն զբոսանալու համար շինած, որուն մէջ ամեն տեսակ խոտեղէն, ծաղիկեղէն կըգըտնըվէր, անոր համար առակ եղաւ աս բանս . և երբոր կուգէին բոլը ամենաղուճարճալի պալտեղներ, կըտէին Ալկինեան պարտեղք :

քովերը գըտնը վեցաւ հողէ շինած ամաններ, ցնցուղներ, ու սրնձէ պղտիկ ըստակներ, սիւնի կըտորներ, ու զանազան սիւնի վրայ գնեղու գլուխներ Տորիկեան (որ է մէկ տեսակ ճարտարապետուի մը) ոճով շինած, և զանազան գեղեցիկ մէջն գին փորած սիւններ . ուրիշ տեղ քիչմը հեռու աս ըսած բաներէն, գըտնը վեցաւ մէկ ճամբայ մը մեռմէնէ շինած, որուն վրայ կար շատ ծակեր, և ինչպէս որ կըկարծըվինէ ասիկայ բըռտներուն շեամէկ ճինքուն բուռնէ եղած :

Աս տեղերուն մօտ Սթուաքիս ըսված տեղը աս հին քաղաքին շրջանակները, գըտնը վեցաւ մէկ հին ամանմը պղտիկէ, չափաւորապէս մեծ ու առանց կոթերու, որուն մէջը կար շատ արծաթէ ըստակներ . մեծ մասը աս ըստակներուն որ աղէկ մնացերէին, Դիւրակիոն քաղաքն էն՝ ուսկից որ եկած էն Քէօրֆէլին հին հատուածը, որ հիմա Տուռացցո կըսվի Էպիւռօսին քովը :

Աս ստակներուն կընկըր՝ սիքքէն հասարակօրէն էր կով՝ որ ծիծ կուտայ մէկ հորթումը, և չորս կողմը կար այնպիսի բան որ սկզբնաբանները Ալկինեան պալտեղներ կըհամարէին, հանգերմ մէկ յունաւիան մակագրութեմը, և Հերմէսին լախտով՝ թօփուղով :

Ասկից գըտնըված յիշատակները՝ են հասարակօրէն գըտնըվածք թուղայի վր, որոնք գրեթէ նոյն ձեւը ունին, գեղին գունով, և մէկ քանին ալ կարմիր : Գիրերուն ձեւերը երբեմն կանոնաւոր և երբեմն անկանոն . խօսակցութեմ ոճը է Տորիկեան ոճ (որ է մէկ տեսակ հոռմի լեզու), ինչպէս որ հիմայ կըկարդայվի նոյն ոճով շատ վըճիռներ Քէօրֆէլի ճերակուտին՝ պղնձի վրայ փորված ու պահված : Աս ոճն կը գըտնըվի մասնաւոր տուններու յիշատակարաններու մէջ ալ : Մեծ մասը աս գըտնուածքներուն էր՝ դատաւորներուն, ու ուրիշ իշխանաւորներուն անունները, և անունները՝ կըղզին զանազան տեղերուն, որոնք կուտան տեղեկութիւն հին տեղագրութե աս պիտանի գիւտիս :

(Օրագր. կայսեր.)

Աս գործքն՝ որ է պատմութե հիմակման ատենիս, տասնըհինկ օրը մէյմը կըտըվի, ԻՎԵՆԷՏԻԿ ԻՎԱՆՍՍ ՍՐԱՌՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :